

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Je raakt er niet op uitgekeken! (Efeze 3:14-19)

Cel met een venster

„Een gevangene schrijft.” Goed - maar wat schrijft een gevangene? Voor mij ligt een boek van Dietrich Bonhoeffer, de Duitse theoloog die in april 1943 te Berlijn werd gearresteerd en op 9 april 1945 in Flossenbürg werd opgehangen wegens medeplichtigheid aan de aanslag op Hitler.

„Verzet en Overgave” heet het boek. Het bevat brieven, gedichten en aantekeningen uit de gevangenis. Gedateerd 5 september 1943 (Berlijn) schrijft Bonhoeffer:

„Van de voorlaatste nacht hoeven we elkaar niet veel te vertellen. De aanblik van die huiveringwekkende nachtelijke hemel zal ik nooit meer vergeten... Het is eigenaardig, dat je in zulke uren uitsluitend door de gedachte beheerst wordt aan die mensen, die de inhoud van je leven uitmaken. Dat het persoonlijke op de achtergrond treedt, ja in 't geheel niet meer voor je bestaat. Dan merk je pas, hoe sterk toch het eigen leven met dat van andere mensen vervlochten is. Hoezeer het centrum van ons bestaan buiten onszelf ligt en hoe weinig juist het is, dat wij op zichzelf staande enkelingen zouden zijn.”

Hij doet me denken aan Paulus, van wie we verschillende brieven uit de gevangenis kennen. Waarover schrijft deze gevangene? Heel weinig over zichzelf - heel veel over de gemeente van Christus en Gods wonderbaarlijk reddingsplan. Hij is daar in de brief aan de Efeziërs zo intens door geboid, dat zijn betoog overgaat in een gebed: „Om die reden buig ik mijn knieën voor den Vader... dat Hij u geve...” (Ef. 3 : 14-21).

Dagelijks uitzicht

Wat moge God de Efeziërs geven blijkens dit „Paulinisch Onze Vader”? Allereerst dat „zij met kracht gesterkt worden door Zijn Geest in den inwendigen mens.” Ons spraakgebruik kent een door Paulus niet voorziene variant inzake „de inwendige mens”. Maar

DOOR E. R. POSTMA EINDHOVEN

wat bedoelde Paulus zelf met die uitdrukking?

De leefwereld van Paulus en de Efeziërs (Rome, Griekenland en heel de Helleense wereld) was één groot schouwtoneel van beelden. Beelden van mensen en goden-in-mensengedaante.

Beeldende kunstenaars ontwierpen een ideaal-beeld van het menselijk lichaam. Zó indrukwekkend dat bij herontdekking de Renaissance hier op teruggreep en ze opnieuw onder onze aandacht bracht.

Beelden van mannen en vrouwen sierden de tempels en andere openbare gebouwen - mensen in optima forma. Denk ook maar eens aan de Griekse atleten op de toenmalige Olympische spelen: pracht en krachtfiguren. Stumpers of stakers zijn er niet bij. Geen gehandicapten, geen mismaakten, geen slaven, geen gevangenen. Alleen maar harmonisch gebouwde gestalten, waar de pracht en kracht van uitstraalt.

Daar moeten we waarschijnlijk aan denken als het gaat om de *uitwendige mens*: „wat een stuk” zouden ze tegenwoordig zeggen.

Een nieuwe kijk

Maar om die kracht en pracht en praal en harmonie gaat het Paulus niet. Hij doelt op een andere kant van het mens-zijn, voor hem rijzen op de gestalten van mensen die *van binnen uit* kracht uitstralen.

Hij beperkt zich niet tot enkele fraai gebouwde exemplaren van het menselijk geslacht als alleen waardevol, zoals de sterren en superstars van onze tijd. Nee 't gaat hem om allen, ongeacht of het mannen of vrouwen zijn, kinderen of ouderen, slaven of vrijen, gehandicapten of mensen recht van lijf en leden.

Staan die alleen sterk? Gaat er kracht van uit?

Paulus is een gevangene, maar hij is niet machteloos en doet niet zielig. Hij doet - tot in de gevangenis - wat hij kan. Niet de Efeziërs bemoedigen hem maar hij bemoedigt hen. Zoals wanneer je met angst en beven op ziekenbezoek gaat en er zelf gesterkt vandaan komt.

Hoe dat kan? Door je aan je eigen haren op te tillen? Door een bovenmenselijke krachtsinspanning? Nee - door de Geest. Dat is volgens Jezus' eigen woorden door de kracht van boven (Hand. 1 : 8). En dus door die Geest die aan de gemeente geschonken is. Wat fijn als de gemeenteleden met hun ambtsdragers van deze Geest vervuld zijn en deze kracht uitstralen. Zij staan hun mannetje in de geestelijke strijd om het bestaan.

Unieke tempel-woning

Dit „vervuld van de Geest” leidt tot het „vol van Christus”. Of zoals Paulus schrijft: „Opdat Christus door het geloof in uw harten woning make.” Elders (Gal. 2 : 20) omschrijft Paulus dat zo: „en ik leef (d.i.) niet meer mijn ik, maar Christus leeft in mij”. Een uitlegger noteert hierbij: als Christus in ons woont, zullen we daar terdege rekening mee moeten houden. Hij heeft recht op een *Hem respecterende* behandeling. Wat Hem mishaagt, moet prijsgegeven worden. Wat Hem behaagt, moet tot elke prijs worden gedaan. Wij dienen onder alle omstandigheden bereid te zijn te doen wat Hij van ons vraagt. Christus woont in onze harten om daarin Zijn heerschappij te openbaren. In het geloof houden wij rekening met Hem: staan we voor beslissingen, dan vragen we onze Heer (niet: ons hart!): wat wilt U, dat ik doen zal?

Christus' heerschappij wordt openbaar doordat de gemeente door Hem als *woning* is gekozen. Ver-

Inhoud

- 1 Ds E. R. Postma,
Je raakt er niet op uitgekeken !
- 2 Drs H. de Jong,
„Geheel Israël zalig” (4)
- 3 Ds A. H. Algra,
Pastorale notities
- 4 Ds H. J. van der Kwast,
Boekbespreking
- 5 Ds H. Amelink,
Te Berde
- 6 Drs O. Mooiweer,
Persschouw

geten we niet dat de Efeziërs, dat de gemeenteleden in Paulus' tijd godentempels („woningen”) ontwaarden waar ze maar keken. In Athene stond een altaar op de hoek van elke straat.

De gemeente van Christus heeft geen tempel, zij is tempel en woning van haar Heer en God. Van haar straalt de kracht van de Geest uit en in haar wordt de gestalte van Christus zichtbaar. Zo overtreft zij in deze wereld alles, zelfs een wereldwonder als de tempel van Artemis. Zij overtreft het Helleense harmonie-model van mens en samenleving. De gemeenteleden mogen vrijen zijn of slaven, gehandicapten of mensen die gaaf en gezond zijn. Maar *samen met alle heiligen* komen de proporties van deze Godswoning aan het licht. En dan heeft Paulus in de beschrijving aan drie dimensies niet genoeg. Lees maar: „geworteld en gegrond in de liefde (het fundament) zult gij dan, samen met alle heiligen, in staat zijn te vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is...” Je hoeft, als 't goed is, niet ver te kijken om Christus' majestueuze woning te zien: in de gemeente! Wat een verantwoordelijkheid voor ieder... Maar ook: wat een glorieuze aanblik - een *blijvend* wereldwonder. Want zo ga je „kennen de liefde van Christus (zij krijgt gestalte) die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld wordt tot alle liefde Gods. Vol van de Geest, vol van Christus, vol van God - wat een majestueuze tempel is de gemeente!

„Geheel Israël zalig“:

klapstuk van de geschiedenis of hoofdsom der historie? (4)

De bouw van het Godsvolk Israël is van de vroegste tijden af een Geestelijke zaak geweest. Vooral gedurende de oudtestamentische tijd heeft de Here God daarvoor goedgunstig het bloed van Abraham willen gebruiken, maar gebonden is Hij daaraan nooit geweest, zomin als aan welke andere afkomschap ook maar. Steeds is het gegaan naar het woord van de Here God tot Abraham (aangehaald door Paulus in Romeinen 9 : 7; zie ook Hebreeën 11 : 18): „In Isaäk zal voor jou nageslacht (in het leven) geroepen¹⁾ worden” (Gen. 21 : 12). 'In Isaäk', dat wil zeggen: op de manier van, à la Isaäk, wonderlijk van boven af, waarbij de Almachtige naar het woord van Johannes de Doper zelfs stenen gebruiken kon (Mattheüs 3 : 9) Israël is niet zomaar een volk dat geboren is, maar als volk Gods is het geschapen (Psalm 102 : 19). Het mag dan ook niet verbazen dat je in dit Israël Gods telkens bloedverwantschappen aantreft die niet tot Abraham, Isaäk en Jakob te herleiden zijn. De Rachabs en de Ruths uit het geslachtsregister van de Heiland zijn geen uitzonderingen geweest. Wist u bijvoorbeeld dat Jeruzalem, de meest israëlitische stad, het minste israëlitische bloed in de aderen had (zie Ezechiël 16 : 3)? David had namelijk deze kanaänitische vesting veroverd zonder de oorspronkelijke bevolking uit te roeien (2 Samuël 5 : 6-10).

En lees eens met aandacht de profetie van Jesaja 43 : 5b-7: „Ik doe uw nakroost van het oosten komen en vergader u van het westen. Ik zeg tot het noorden: geef, en tot het zuiden: houd niet terug, breng mijn zonen van verre en mijn dochters van het einde der aarde, ieder die naar mijn naam genoemd is en die Ik tot mijn eer geschapen, gevormd en gemaakt heb”. Moeten we niet zeggen dat hier boven een lijfelijke nakomschap uit gesproken wordt, al is die mede bedoeld? De woorden 'scheppen', 'vormen' en 'maken' zijn in hun opéénhoop te nadrukkelijk. Of lees Jesaja 44 : 3-5: „Want Ik zal water gieten op het dorstige en beken op het droge; Ik zal mijn Geest uitgieten op uw nakroost en mijn zegen op uw nakomelingen. Zij zullen uitspruiten tussen het gras, als populieren langs de beken. De een zal zeggen: ik ben des HEREN, een ander zal zich noemen met de naam Jakob, en een derde zal op zijn hand schrijven: van de HERE, en de naam Israël aannemen”. Eigenaardig: eerst denk je bij deze belofte aan de 'gewone' kinder-

¹⁾ De gedachte is mij bijna onverdragelijk dat wij in deze tekst het kostbare woord 'roepen' zouden moeten inruilen (zoals in de NBG-vertaling gebeurt) voor het bleke 'spreken van', dat dan ook nog het nietszeggende onderwerp 'men' bij zich heeft.

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

zegen, vervolgens gaan de gedachten naar de zegen daarbovenuit dat deze kinderen ook voor de Here God en zijn dienst kiezen, maar tenslotte kan het je niet meer ontgaan dat er onder dit nakroost ook aangenomen kinderen zijn. Met elkaar vormen zij 'Israël'. We zullen ons deze samengestelde kinderzegen zo hebben voor te stellen dat de Israëlieten die uit de ballingschap huiswaarts keerden, behalve hun gezin dat zij zich in den vreemde gevormd hadden, ook nog een geestelijke aanhang meebrachten. Eigenlijk had zich dat verschijnsel vanaf de vroegste tijden van Israëls geschiedenis al voorgedaan (zoals het voorbeeld van Naomi die Ruth uit Moab meebracht laat zien), maar naar mate het Israël dat in de landen der verstrooiing (oost, west, noord en zuid - Jesaja 43 : 5, 6) leefde toenam, kwam dit vaker voor. Vooral in de periode na de babylonische ballingschap is Israël ermee vertrouwd geweest, (want ook na de terugkeer van de ballingen uit Babel bleef de verstrooiing voortduren). In de profetie van Za-

charia (10 : 9) vinden we temidden van andere verwante godsspraken een woord dat deze eigenaardige groei van het volk als een eigen werk van de Here God voorstelt: „Ik zaai ze onder de volken en daar in die verre streken hebben ze het over Mij en (zo) krijgen ze hun kinderen en keren terug” (volgens de iets betere lezing van de griekse vertaling der Zeventig). Uitbreiding van Israël door getuigenis-arbeid naar buiten dus. Menige volksgeenoot van het eerder weggevoerde tienstammen-rijk zal zo teruggewonnen zijn. De profeet Jeremia ziet dat vóór zich in hoofdstuk 3 : 18, temidden van een gedeelte waarin hij het over de belofte Gods voor Efraïm heeft: „In die dagen zal het huis van Juda op het huis van Israël afgaan en samen zullen ze uit het land van het noorden komen naar het land toe dat Ik jullie vaders ten erfdeel gegeven heb”. Maar ook mensen uit de volken die ècht buiten stonden werden door dat getuigenis toegebracht. Israël was inderdaad een zaad Gods onder de volken. Mogelijk dat onze Heiland later dit woord van Zacharia voor ogen had, toen Hij op het moment dat enige Grieken belangstelling voor Hem toonden zei: „...indien de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, brengt ze veel vrucht voort” (Johannes 12 : 24). De heuse doorbraak van het heil naar de volken kwam pas toen het zaad Gods door de dood heen zijn wervend werk begon te doen. Maar hoe dat ook zij, wat op deze manier ontstond kon op volstrekt legitieme wijze Israël heten. Anderzijds zullen in en door diezelfde verstrooiing vele Israëlieten totaal gesekulariseerd en restloos in de volken opgegaan zijn. Door deze 'uitwisseling' werd Israël bestendig herinnerd aan zijn geestelijk karakter.

Zefanja 3 : 9-13

Dit samengestelde en geestelijke karakter van 'Israël' komt eveneens duidelijk uit de verf in een passage uit de profetie van Zefanja, hoofdstuk 3 : 9-13: „Maar dan zal Ik de volken andere, reine lippen geven, opdat zij allen de naam des HEREN aanroepen; opdat zij Hem dienen met eenparige schouder. Van gene zijde der rivieren van Ethiopië zullen mijn aanbidders, de dochter mijner verstrooiden, mijn offer brengen. Te dien dage zul jij je niet behoeven te schamen over al de daden waarmee je tegen Mij hebt overtreden, want dan zal Ik uit je midden je hoogmoedig juichenden verwijderen. En voortaan zul je niet meer hoogmoedig zijn op mijn heilige berg. En Ik zal in je midden overlaten een ellendig en gering volk en wie schuilen bij de naam des HEREN. Het overblijfsel van Israël zal geen onrecht

doen noch leugen spreken, en in hun mond zal geen bedriegelijke tong gevonden worden, want zij zullen weiden en nederliggen zonder dat iemand hen opschrikt”. Ik ben mij ervan bewust dat er iets kwetsbaars en iets aanvechtbaars in zit dat ik juist deze aansluitende verzen uit het geheel van het hoofdstuk en van het boek licht. Steeds meer namelijk geraak ik van overtuiging dat er in de profetische boeken niet alleen gebodschap wordt door de inhoud van de teksten maar ook door de wijze waarop de afzonderlijke godsspraken bij elkaar zijn gezet. En dat maakt het aflijnen van een pericope extra hachelijk. Toch is er een goede reden om juist Zefanja 3 : 9-13 als een samenhangende eenheid te verstaan. Deze is dat het toekomstige heil dat hier wordt aangekondigd, door deze vijf verzen heen vooral uitgelegd wordt als een heiliging van de spraak. Het gaat over 'reine lippen' (vers 9), het 'aanroepen van de naam des HEREN' (vers 9), 'aanbidders' (vers 10), 'hoogmoedig juichenden' (vers 11), 'leugen spreken' (vers 13), en 'bedriegelijke tong' (vers 13). Natuurlijk gaat het daarnaast óók over de heiliging van handel en wandel (de verzen 11 en 13), maar toch speelt het spraakvermogen van de mens in deze heilstoezegging een op de voorgrond tredende rol. Vanuit deze gevonden eenheid mogen we op zoek gaan naar verdere samenhang van dit uit verschillende delen samengestelde godswoord.

Deze samenhang schijnt overigens te ontbreken, want in het begin van dit stukje gaat het over de toebrengring der volken, terwijl van vers 11 af een nieuwe godsspraak verluidt die zich richt tot een 'jij'. Aangesproken is daarmee Israëls gemeente aan gene zijde van de ballingschapskatastrofe. In vers 13 heet zij 'het overblijfsel van Israël'. Toch heeft deze 'rest'-gemeente alles te maken met de toegebrachte volken waarover het in het begin gaat. Hetgeen we nu zullen zien. Zegt vers 9 dat die volken 'allen' zullen aanroepen, vers 10 geeft van dat 'allen' een nadere uitwerking door het noemen van enige niet eens zo voor de hand liggende naties: de Ethiopiërs en hun zuidelijke nasleep. (Was Zefanja misschien zelf van Ethiopische afkomst? In 1 : 1 heet hij 'de zoon van Koesji' en dat kan vertaald worden als 'de zoon van een Ethiopiër'; zie ook 2 : 12). Van deze zuidelijke streken ziet de profeet - nee, niet állen, hoofd voor hoofd, komen maar alleen die 'allen' zoals de Here God ze voor ogen heeft. 'Mijn aanbidders', noemt de profeet hen, dat wil zeggen: die heidenen die niet langer tot hun afgoden riepen omdat ze er toe overgegaan wa-

ren in de God van Israël te geloven en Hem nu ook wilden vereren op de plaats die Hij zich ter woning gekozen had, te weten Sion/Jeruzalem. Daarheen brengen zij dan ook het voor de HERE bestemde offer, zo voorziet de profeet.

Maar nu heten volgens onze gebruikelijke vertaling in vers 10 deze heidense aanbidders 'mijn verstrooiden'. De oude Staten-vertaling geeft dat echter precieser weer met 'de dochter mijner verstrooiden', - een interessante uitdrukking waarvan ik het jammer vind dat de NBG-vertaling die heeft laten vallen. Zij geeft namelijk aan hoe dat in z'n werk gegaan is dat deze heidenen hun afgoden afgezworen hebben en de levende God zijn gaan dienen. Dat is gebeurd onder invloed van de verstrooide Israëlieten. Zij hebben in den vreemde niet alleen de lichamelijke maar ook de geestelijke kinderzegen ervaren. Zij hebben een dochter voortgebracht: een gemeente van 'zowel Joden als Jodengenoten', - zou Handelingen 2 : 10 zeggen. De tekst is also in perfecte overeenstemming met wat Zacharia 10 : 9 (zie boven) ons berichtte. De volken die van de Here God reine lippen ontvangen zodat ze 'allen' de HERE gaan aanroepen en dienen, zijn hier vertegenwoordigd in de proselyten die zich bij de gelovige Joden in de verstrooiing aansloten. We zien hen hier ter aanbidding naar Jeruzalem komen, samen met die Joden die gevolgd waren aan de oproep tot terugkeer die er van de uit Babel huiswaarts gekeerde ballingen uitging. In de

verzen 11 en 12 is deze gemengd samengestelde gemeente aangesproken met het vrouwelijke enkelvoud 'jij', dat aansluit bij het woord 'dochter' uit vers 10, en in vers 13 heet ze 'het overblijfsel van Israël', waarover dan in de rest van het vers in meervoudige vorm gesproken wordt: „Het overblijfsel van Israël - zij zullen geen onrecht doen en zij zullen geen leugen spreken en in hun mond zal geen bedriegelijke tong gevonden worden, ja zij zullen weiden en neerliggen zonder dat iemand opschrikt”. De beloofde reine lippen van het begin zijn hier duidelijk terug. Opmerkelijk overigens dat deze gemeente van 'alle' volken, samen met Israël of wat daarvan over is, het overblijfsel van Israël heet! Zou men hier nu niet - op mijn standpunt - 'heel Israël' mogen verwachten? Immers: de kerk, samengesteld uit de 'rest' van Israël plus de geroepen uit de volken? Ik kan niet nalaten nu alvast te verklappen dat dat inderdaad het geval is in een paar teksten die we nog zullen bezien. Op dit moment echter volsta ik ermee de waarschuwing te herhalen dat we 'rest' en 'geheel' niet tegen elkaar uit mogen spelen omdat ze beide aanduidingen zijn van dezelfde kerk van God bestaande uit Joden en niet-Joden. 'Rest' ziet daarbij meer op de kerk als historisch verschijnsel, de kerk die niet zonder kleerscheuren door de geschiedenis heenkomt, terwijl het woord 'geheel' meer in de eschatologie thuishoort en de gemeente beschouwt als het gereed komende en gereed gekomen werk van God.

Psalm 102 : 20-23

Bij deze tekst uit Zefanja betrek ik nog de passage van Psalm 102 : 20-23: „Want Hij heeft uit zijn heilige hoogte neergezien, de HERE heeft uit de hemel op aarde geschouwd, om het zuchten der gevangenen te horen, om de ten dode gedoemden te bevrijden; opdat men de naam des HEREN in Sion vertelle, en zijn lof in Jeruzalem, wanneer de volken algader en de koninkrijken zich zullen verzamelen om de HERE te dienen”. De passage heeft wel wat van die van Zefanja vanwege die 'volken algader' die de dichter in Sion ziet samenkomen tot de dienst des HEREN. Eigenlijk verrast die mededeling over de volken in vers 23, want ging het in de voorafgaande verzen wel over hen? Gevangenen die zuchten worden gehoord en ten dode gedoemden worden bevrijd en deze berooiden gaan naar Sion toe om over hun ervaringen met de Here God te vertellen. Wij herkennen hierin gemakkelijk het gebeuren van de terugkomst van de babylonische ballingen. Maar nu is deze terugkeer in Psalm 102 tegelijk als beeld gebruikt voor de wending die de dichter in zijn persoonlijke levensomstandigheden verwacht. De belofte van herstel voor het verwoeste Sion is hem een pand voor de aandacht die de Here God aan zijn nood zal schenken (de verzen 13-16). Omgekeerd is hem de verhoring van zijn en anderer smeekgebed een bewijs dat de HERE zijn Sion bouwt (de verzen 17-19). Het lot van Sion en dat van de persoonlijke gelovige(n) liggen dus in

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

de psalm eigenaardig verstrengeld. Echter blijkt ook hier weer dat via de persoonlijke gelovige een doorbraak van het strikt israëlitische kader van Gods volk is gevonden. De Here God ziet uit de hemel naar ook andere dan joodse zuchtende gevangenen en naar méér mensen dan alleen de judese ten dode gedoemden. Zijn ogen doorlopen daartoe de gánse aarde en niet alleen het babelse land (vers 20). En zo ziet dan de dichter Sion tot een verzamelaarsplaats worden van de 'volken algader' en van 'alle koningen der aarde' (vers 16). Toch blijven ze een israëlitische signatuur vertonen en dat komt doordat ze met de vrome Joden mee naar Jeruzalem komen. Gelet op die koningen die in vers 16 genoemd worden (en met welke wel de geestelijk besten bedoeld zijn) mag men ze wel typeren met de woorden van Psalm 47 : 10: „De edelen der volken zijn bijeenvergaderd als volk van Abrahams God”. Men kan ook met Psalm 87 zeggen: „deez' en die is daar geboren”, maar dan wel: wónderlijk geboren, van Boven af, uit water en Geest. Psalm 102 : 19 zegt het zo: „... en het volk dat geschapen zal worden, zal de HERE loven”: ook hier dus is het volk Gods Israël, een schepping, een bijzonder werk des Heren.

Klompkerk

Het gaat over Rozenburg, onder de rook van Maassluis. Ik kan beter schrijven, dat Maassluis onder de rook van Rozenburg ligt, want op dat eiland heb je de reusachtige industrieën van de Poort van Europa. Dit jaar is er een boekje verschenen onder de titel „Van Klompkerk tot industriegemeente”, geschreven door de predikanten van de Chr. Geref. Kerk van Rozenburg, Born en Moerdijk. Het is een uitgave ter gelegenheid van het feit, dat het vijf-en-zeventig jaar geleden is, dat op Rozenburg de Chr. Geref. Kerk werd geïnstitueerd. Er was al eerder een Chr. Geref. Gemeente geweest, maar die is na 1892 samengesmolten met de „Doleantiekerk”. In 1908 werd dus opnieuw een Chr. Geref. Kerk een feit. Toen was dr S. Greijdanus predikant aldaar. Dit trof me. We kennen hem zo goed. Daarom verbaasde me dit gegeven. Greijdanus heeft het dus moeten meemaken, dat een gedeelte van zijn gemeente hem verliet. Dat zal hem

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA sr.
MAASSLUIS

verdriet gedaan hebben. Born en Moerdijk vertellen, dat ze van de oudste leden der gemeente gehoord hebben, dat het om de „veronderstelde wedergeboorte” was. Ik weet niet, of Greijdanus die verkondigd heeft. Ik meende, dat hij al jong zeer kritisch stond tegenover Kuiper. Het valt te betwijfelen, of Greijdanus in z'n preken Kuypers leer van verbond en doop volgde. In zijn eerste werk heeft Greijdanus ook het subjectivisme bestreden en ik ben bang, dat dit eerder een reden is geweest, dat een deel van de gemeente zich van hem losmaakte. Hoe dit alles ook geweest mag

zijn, het feit ligt er: Greijdanus, die daar op Rozenburg z'n grote werk over het laatste bijbelboek schreef, had het in z'n gemeentelijk werk niet gemakkelijk. Waarom ik nu uit het Chr. Geref. boekje iets citeer? De beide predikanten van nu zeggen: het ging volgens de ouderen om de veronderstelde wedergeboorte, en dat geschil zal doorslaggevend geweest zijn, maar wellicht zullen ook persoonlijke motieven een rol gespeeld hebben.

In dat nieuwe boekje dus geen verheerlijking van een feit in de geschiedenis van de kerk. De schrijvers erkennen dat er „veel vlees en wereld” bij geweest zal zijn, toen het op Rozenburg in 1908 tot een scheuring kwam. Waar heb je dat niet? Als dat erkend wordt, kunnen we nóg wel spreken van „het werk des Heren”, zoals bijvoorbeeld in de „vrijmaking”, maar we zakken dan toch wel een oktaaf, want we weten, dat we niet op te hoge toon moeten zingen; anders wordt het geluid hees.

Boekbespreking

Noordmans op de akker van de Geest . . .

*Verzamelde Werken
dr O. Noordmans - uitgave
Kok Kampen - deel III*

Het is al weer enige jaren dat ik in Opbouw de aandacht heb gevestigd op het theologisch werk van wijlen O. Noordmans.

Onder de theologen in ons land heeft de auto-didact Noordmans een heel eigen plaats ingenomen. Hoewel deze schrijver in de kerkelijke strijd duidelijk positie koos is hij niet in een bepaald hokje te plaatsen.

Toen bekend werd dat bij Kok in Kampen de verzamelde werken van deze begaafde man zouden worden uitgegeven, heb ik mij afgevraagd welke Noordmans hieruit te voorschijn zou komen.

In ons blad maakte ik een paar opmerkingen in deze richting. Inmiddels is een aantal delen verschenen, waarvan het derde aan ons blad ter aankondiging en bespreking is toegestuurd.

Blijkens hun verantwoording in deel I hebben de leden van de redactie oog voor de risico's die er zijn, wanneer niet de auteur zelf, maar anderen zijn werken uitgeven. Men laat Noordmans steeds zelf aan het woord.

Het is een voorname uitgave geworden die wetenschappelijk verantwoord is.

Het „wetenschappelijke” demonstreert zich aardig, wanneer b.v. in deel I op pag. 52 een regel uit Horatius wordt geciteerd en in een noot aan de lezers wordt verteld dat genoemde spreuk niet van Horatius is maar van Propertius.

Dat weten we dan ook weer. Overigens alle lof voor de bewerking!

In deel III dat ter bespreking voorligt treffen we als eerste „hoofdstuk” een herdruk aan van het boek dat Noordmans aan Augustinus heeft gewijd en nog wat opstellen over genoemde kerkvader. Terecht wordt in de verantwoording het schrijven van Noordmans getypeerd als een ontmoeting met Augustinus e.a.

Op een heel eigen wijze is Noordmans bezig.

Zijn grote belesenheid heeft hij met anderen gemeen.

Het bijzondere is dat Noordmans tracht het leven en werken van Augustinus in te passen in de voortgang van het koninkrijk van de Geest van Christus.

Het moge de schijn hebben dat het werk van Augustinus, de bisschop van Hippo in N. Afrika weinig sporen heeft nagelaten en dat het weinige door de Islam is uitgewist, maar Noordmans maakt duidelijk hoe in werkelijkheid Augustinus een wel haast beslis-

sende invloed heeft gehad voor de vergadering en opbouw van de kerk van Christus.

Uit de werken van de kerkvader wordt zijn boek: „Over de stad Gods” naar voren gehaald.

Te dikwijls blijft dit werk in de schaduw van het andere grote boek dat directer tot het hart spreekt: De belijdenissen.

Zeker, ook dit boek krijgt aandacht, vooral in wat Noordmans schrijft over de verhouding tussen Augustinus en zijn moeder Monica, die a.h.w. „model” is geworden voor de christen-moeder.

Gezien het feit dat Noordmans de „zending” van Augustinus a.e. tracht te tekenen in zijn boek en daarbij in de ontmoeting zijn woordje meesprekt, is het begrijpelijk dat er historici zijn die met zijn werk moeite hebben.

Zo is in het boek een artikel opgenomen van dr P. J. Koets die schrijft dat in Noordmans' boek over Augustinus een theoloog-filosoof aan het woord is, geen historicus en geen kenner van de antieke cultuur.

Nu valt niet te ontkennen dat bij de wijze waarop N. te werk gaat soms wat te veel naar het subjectief inzicht van de schrijver wordt geordend en wel eens grenzen worden overschreden.

Noordmans moet men niet alleen lezen, maar ook *proeven* en wie de smaak eenmaal te pakken heeft neemt de feiten van deze meester op de koop toe dankbaar voor de geestelijke perspectieven die hij opent.

In dit derde deel komt ook de negentiende eeuw aan de orde.

We lezen opstellen over *Schleiermacher*, *Newman*, *Kohlbrugge*, *Gunning* e.a. en vervolgens zijn *Barth* en *Brunner* aan de beurt.

Met al deze theologen is de schrijver in gesprek en op weg.

De lezer zal de eigen aanpak van Noordmans in zijn ontmoetingen steeds voor ogen moeten houden. Er zijn theologen zoals *Newman* en *K. Schilder*, die de schrijver niet „liggen”; dat is jammer en wie nu alleen op Noordmans afgaat kon wel eens een eenzijdig, verkeerd beeld van deze mannen krijgen.

Het is daarom te hopen dat het werk van N. stimuleert tot het kennis nemen van de eigen werken van de besproken theologen.

Er zijn nu al drie kloeke delen van het werk verschenen; het is de bedoeling dat er nog zes komen.

Het is een enorme kluit dit alles door te nemen.

Het is ook niet nodig; u kunt ook met minder af.

Ik zou de lezers van ons blad die belangstelling hebben voor het werk van deze man, die zo veel te zeggen heeft, willen aanraden om voor een eerste kennismaking zijn meditaties te gaan lezen, die in *deel VIII* (al verschenen) zijn verzameld en vervolgens zijn toelich-

ting op de catechismus (*Het koninkrijk der hemelen*) en vervolgens *Herscheping*.

Wie dan de smaak te pakken heeft kan zijn hart verder ophalen.

Tenslotte: bij het lezen van fijnzinnig, origineel werk vraag je je wel eens af bij wie de schrijver in de leer is geweest.

Nu is er bij Noordmans beïnvloeding aan te wijzen b.v. van Gunning en ook wel van Kohlbrugge. Toch houdt Noordmans steeds zijn eigen oordeel en daarom heb ik bij het lezen van zijn boeken wel eens gedacht aan een versje dat we als kinderen zongen over een vogel die erg mooi kan zingen en dat eindigt met de vraag „wie toch uw meester is geweest” en later het antwoord „dat God uw meester is geweest!”

Daarom wil ik het opschrift boven deze bespreking: Noordmans op de akker van de Geest, aanvullen met de woorden uit Jesaja 28: „en zijn God onderricht hem . . .”.

H. J. van der Kwast, Heerde

stichting
redt
een kind

De vakantie is voor de meesten van ons weer verleden tijd. De zomermaanden zijn voor het werk van Redt Een Kind nooit de gemakkelijkste. Er komen niet veel extra giften binnen, er worden niet veel kinderen „geadopteerd”. De mensen zijn weg, genieten van een welverdiende vakantie en willen de ellende in de wereld een poosje vergeten. Maar, de nood in de wereld heeft geen vakantie. De kinderen, die geholpen moeten worden, blijven komen. Er zijn er zelfs meer dan ooit tevoren. Berichten over guerilla activiteiten in Oeganda blijven binnen komen en in Sri Lanka kwam het weer tot botsingen tussen de Singalezen en de Tamils. Er werden honderden Tamils gedood. Het is niet de eerste keer dat zo iets daar gebeurt. Deze arme groep mensen wordt al jaren onderdrukt en velen werden teruggestuurd naar Zuid-India waar zij oorspronkelijk vandaan komen. Daar komen de meesten van hen in kampen terecht. Wij hebben verschillende keren deze kampen bezocht. Zij liggen in de meest onvruchtbare gebieden van Zuid-India. De grond is er slecht en er valt niets te verbouwen. De mensen leven er in de meest armoedige omstandigheden. En dan komt daar nu nog de droogte bij, die dit gebied teistert.

Om te helpen neemt de Bethel Fellowship in Zuid-India de kinderen op in hun kindertehuizen. Zij spreken dezelfde taal en zij zijn zelf ook Tamils. Velen van u die dit lezen hebben een kind uit zo'n vluchtelingenkamp „geadopteerd”. Als je de informatie leest, die je over zo'n kind krijgt dan lijkt het allemaal niet zo erg. Als voorbeeld nemen we een jongetje dat nog op „adoptie” wacht: Hij heet Rajakumar Edward en hij is 7 jaar oud. Zijn ouders zijn christenen. Het zijn vluchtelingen uit Sri Lanka. Zij zijn erg arm en het is voor hen onmogelijk om voor hun vijf kinderen te zorgen. Door hun armoede zijn de ouders zwak en ziekelijk. Twee van hun kinderen zijn in een Bethel kindertehuis opgenomen. De vader werkt als koelie en verdient Rs. 80,— per maand, dat is ongeveer f 22,—. En daar moeten ze met z'n allen van leven. Dat zal nauwelijks genoeg zijn voor één maaltijd per dag. Toch is dit altijd nog beter dan de onderdrukking in Sri Lanka. Ook daar waren de levensomstandigheden niet beter en daar was men niet veilig. India verwacht binnenkort weer een stroom van Tamils, die Sri Lanka uitgezet worden of ontvluchten. Hun kinderen zullen geholpen moeten worden en wij verwachten dat Bethel hen de helpende hand zal toesteken. Wij hopen dat wij daarbij kunnen helpen. Deze mensen hebben zo veel meegemaakt en in India vergroten zij alleen nog maar het leger der armen. Hulp zal nodig zijn.

Dit is niet de enige zorg die wij hebben. Wij hebben weer een groot aantal oudere kinderen, die „geadopteerd” moeten worden. Het blijft moeilijk financiële hulp voor hen te krijgen. De meesten zijn al wel „geadopteerd” geweest, maar na een tijd moesten de „adoptieouders” dit opgeven. Daar zijn verschillende redenen voor. Sommigen zijn gestorven, anderen verloren hun baan en konden het financieel niet meer opbrengen. Na jarenlange hulp moest men het opgeven. Heel begrijpelijk, maar het kind is ouder geworden en het blijkt dan heel moeilijk om nieuwe „adoptieouders” te vinden. De meesten willen liever een jong kind. Maar wij zouden het erg vinden als wij de hulp aan zo'n ouder kind zouden moeten staken zonder dat het zijn opleiding zou kunnen afmaken. Neemt u bijvoorbeeld Erick, een Indiase jongen, die 20 jaar oud is. Hij komt uit een arm christelijk gezin. Hij heeft zijn school afgeemaakt tot en met de 12de klas en wil graag verder studeren. Hij is geschikt voor het leiderschap en hij helpt flink mee in het kindertehuis. Iedere zondag houdt hij de zondagschool voor de kleinere kinderen.

Hij verdient het om langer hulp te krijgen. Erick is lang niet de enige, die graag weer „adoptie-ouders” wil hebben. Wie van u wil een ouder kind helpen?

U kent allemaal wel het verhaal van Mozes in het biezen kistje. De dochter van Farao vond hem en liet een voedster roepen. Zijn moeder kwam en de dochter van Farao gaf hem aan haar met de woorden: „Neem dit kind en verzorg het voor mij, dan zal ik u het toekomstige loon geven.”

Wij op onze beurt vragen u: Neem een kind en verzorg het voor ons. Maar het u toekomstige loon kunnen wij u niet geven. Dat zal de HERE doen.

Secretariaat: Dr Guépinlaan 23, 4032 NH Ommeren (Gld.), tel. 03443-2079. Postgiro: 1599333 ten name van Stichting Redt Een Kind te Hattem. Bank: ABN te Doorn, rek.nr. 37.737.32.860.

Kerknieuws

Slidrecht

De bevestiging van ds J. Bouma zal D.V. zondag 18 september a.s. plaats vinden in de morgendienst door ds A. H. Algra. Aanvang van de dienst: 9.30 uur.

De intrede vindt plaats om 15.30 uur in de Ned. Herv. Kerk (Grote Kerk) te Slidrecht.

„Klaar voor de start”-dag

Op zaterdag 1 oktober wordt een „klaar voor de start”-dag gehouden in de Jeruzalemkerk, Troosterlaan, Utrecht. De opzet van deze dag is, dat jongeren elkaar aan het begin van het jaar kunnen ontmoeten en leren kennen. Een dag vol programma, maar ook ruimte om met elkaar te spreken. Een greep uit het programma: koffiedrinken, samen eten, muziek, spel, een korte lezing over het thema 'plannen maken', volksdansen.

Alle jongeren, die in Utrecht of omgeving wonen of komen wonen, worden van harte uitgenodigd. Hierbij willen we ook alle kerkeraden vragen om adressen van jongeren door te geven, die naar Utrecht zijn verhuisd. We kunnen ze dan voor bovenstaande activiteiten benaderen.

Voor meer informatie: Kees van Gelder, tel. 030-731160.

Adres van de scriba van de Ned. Geref. Kerk in Utrecht: P. v. Kogelenberg, Looplantsoen 49, 3523 GT Utrecht.

Hardinxveld-Giessendam

Het adres van ds C. C. Koolsbergen luidt: Venusstraat 75, 3371 TN Hardinxveld-Giessendam, telefoon 01846-7746; giro: 2613189.

Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk werk van de Ned. Geref. Kerken

Het jaarverslag van genoemde stichting over 1982 is zojuist verschenen. In een begeleidende aan de kerkeraden en diaconieën van onze kerken gerichte brief blijkt ondermeer dat een aantal kerken het verplichtend karakter van deze stichting te weinig onderkennen en dat men soms meent te doen te hebben met een min of meer vrijblijvende aangelegenheid.

Teneinde deze misvatting uit de weg te ruimen en tegelijkertijd in breder kring bekendheid aan het voortreffelijke werk van barmhartigheid van deze stichting te geven, meen ik niet beter te doen dan de in de folder van deze stichting vervatte mededeling, omtrent ontstaan, doelstelling en aard van de hulpverlening te citeren.

Ontstaan

De Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk werk van de Nederlands Gereformeerde Kerken (voorheen Stichting Anno 1970) is opgericht op verzoek van de Centrale Diaconale Conferentie, gehouden te Zwolle op 20 mei 1970 en onderhoudt contact met het Comité van deze C.D.C.

De Stichting werkt landelijk, voornamelijk ten behoeve van de diaconieën van de Nederlands Geref. Kerken.

Doel

Door de maatschappelijke ontwikkelingen is er een samenleving ontstaan waarin steeds meer mensen met moeilijkheden en problemen worstelen.

Het is ook een opdracht van de gemeente van Christus elkaar tot steun te zijn en zo temeer aan haar roeping te beantwoorden, te zijn een proeftuin voor Gods heil.

Er kunnen zich echter problemen voordoen die door de plaatselijke gemeente niet of niet voldoende kunnen worden opgelost.

De Stichting biedt zich aan om vanuit onze gemeenschappelijke christelijke levensbeschouwing mee te werken aan een gezonde, goed functionerende samenleving.

Hulpverlening

Om effectief gestalte te kunnen geven aan de doelstellingen van de Stichting is een zekere „technische” bekwaamheid nodig. Daarom heeft de Stichting een psycholoog/jeugdconsulent en een maatschappelijk werkster in dienst.

Voor de aan de gemeenten te verlenen hulp kunnen twee invalshoeken worden onderscheiden.

De eerste is dat hulp bij maatschappelijke nood direkter en effectiever vanuit de gemeente zelf kan gebeuren dan welke benadering ook. De ervaring leert dat tij-

dige hulp, op de juiste wijze gegeven, een zegen kan zijn.

Predikanten, ouderlingen, diaconen, artsen en anderen die bij hun werk stuiten op moeilijkheden van gemeenteleden waarvoor zij geen oplossing zien, kunnen terecht bij de Stichting voor advies en steun. Uiteraard kunnen zij die in moeilijkheden verkeren zich ook rechtstreeks tot de Stichting wenden. Daarnaast biedt de Stichting ambtsdragers ook de mogelijkheid zich beter toe te rusten tot hun taak binnen de gemeente.

De andere invalshoek is stimulering van het jeugdwerk binnen onze kerken om moeilijkheden zoveel mogelijk te voorkomen.

De Stichting geeft adviezen en verleent hulp bij ondermeer de opbouw van het jeugdwerk en het trainen in leiding geven.

De Stichting gaat bij de behandeling van vragen en problemen uiterst vertrouwelijk te werk.

Moeilijkheden en vragen kunnen zich op allerlei terreinen voordoen. De Stichting kan bijvoorbeeld hulp bieden bij:

- moeilijkheden in huwelijk en gezin;
- het lichamelijk en geestelijk gehandicapt zijn;
- alcoholisme;
- afwijkend seksueel gedrag;
- druggebruik;
- problemen van de alleenstaanden;
- psychische problemen.

Gezinshuis

Hoewel uithuisplaatsing van een kind meestal een laatste redmiddel is en daarom door een goede opvang en begeleiding zo lang mogelijk moet worden voorkomen - meent de Stichting dat eventuele opvang in een gezinshuis tot haar mogelijkheden moet behoren.

De Stichting heeft de beschikking over een gezinshuis te Apeldoorn. Een jong echtpaar met eigen kinderen heeft zich beschikbaar gesteld om als gezinshuis-ouders voor de Stichting op te treden. Bij individuele en/of gezinsmoeilijkheden biedt de Stichting de mogelijkheid tot opvang van een beperkt aantal kinderen.

De gezinshuis-ouders worden bij de opvoeding van de opgenomen kinderen terzijde gestaan door de stafleden van de Stichting.

Voor een afspraak bij zich voordoende gevallen van gezins-, huwelijks- of individuele moeilijkheden kunt u de maatschappelijk medewerkster bellen: Mevr. A. Kaldey-Jansen, Lange Akker 169, 4191 JD Geldermalsen, tel. 03455-5578. Bij afwezigheid kunt u uw boodschap inspreken op het antwoordapparaat of verzoeken terug te bellen voor het maken van een afspraak.

Te Berde

Ik ben wat verbaasd geweest over de berichtgeving in de verschillende media over de Assemblée van de Wereldraad van Kerken te Vancouver gehouden. Er is veel aandacht aan besteed. Aan een organisatie die kennelijk niet zo veel voorstelt en naar mijn smaak ook nooit veel moet gaan voorstellen. Zelfs Evangelicals en evangelicale organisaties konden het niet laten er veel aandacht aan te besteden. Onder die berichtgeving was die van N.R.C.-Handelsblad naar mijn smaak het beste, omdat die het duidelijkst was.

Er zijn nogal wat mensen die verontwaardigd doen over de eenzijdigheid van de Wereldraad als het gaat om het kwaad in de wereld aan te wijzen. Alles wat Rusland doet aan agressie en onderdrukking wordt met de mantel van de politiek bedekt. Alles wat Amerika doet wordt breed uitgemeten. Toch is dat niet zo vreemd. Het wijst precies aan waarom die Wereldraad niet zo veel voorstelt. Profetisch spreken is er niet bij. Zodra men Rusland aanvalt vreest men dat de Orthodoxe kerk in Rusland wegloopt. En dat heeft men nu eenmaal liever niet. Nu, als je dat liever niet hebt dan moet je natuurlijk je mond houden over Rusland. Maar daarmee is de waardeloosheid van de Wereldraad dan ook wel aangetoond. Men kan niet spreken zonder aanzien des persoons, want men is niet onafhankelijk. Het verschil tussen het Amerikaanse systeem en dat van de Sovjet-Rusland is dat het Amerikaanse systeem wel kritiek kan verdragen en dat van Rusland niet. Dat is het verschil tussen vrijheid en tyrannie. Men kreeg in Vancouver ook nog een teleurstelling te verwerken omdat kardinaal Willebrands liet weten dat de Roomse kerk geen lid zou worden. Maar wie een ander standpunt van Rome had verwacht is een onnozele hals. Er waren wel enkele voordelen van deze Assemblée. De holheid van Dorothee Sölle's meningen kwamen duidelijk aan het licht. En de evangelicals zijn verdeeld in hen die zich er thuis voelen en zij die heftig protesteren. En dat toont aan dat we met de Evangelische beweging geheel op de verkeerde weg zitten. Want zowel de protesteers als de zich thuisvoelenden zitten er naast als ze een organisatie als de Wereldraad belangrijk genoeg achten om je er druk over te maken. Dat is te veel eer. Voor te weinig inhoud.

H. Amelink, Aalten

Persschouw

Theologie of theo-logika

De bekende ds H. G. Abma uit Putten, die als medewerker aan het „Gereformeerd Weekblad” - uitgave J. Bout en Zn te Huizen - verbonden is, schrijft elke week zijn „kol-ommetjes”. In die rubriek plaatst hij vaak bijzonder interessante kanttekeningen bij allerlei gegevens en gebeurtenissen. Onder bovenstaand opschrift bracht hij o.a. het volgende te berde:

Bederf van het beste is het ergste. Wat zie je vaak gebeuren. Dat zogenaamde theologen - nog bij lange na niet droog achter hun horende oren - met een tekst weglopen en uit die tekst allerlei logische conclusies trekken. Bijvoorbeeld de tekst uit Johannes 3: tenzij iemand niet geboren wordt; of Joh. 6: tenzij de Vader hem trekt; of Joh. 15: Gij hebt Mij niet, maar Ik heb u uitverkoren. Uit al deze en dergelijke teksten trekken zij heel logische conclusies. Er is geen speld tussen te krijgen. Kon dat maar. Een lusje en binnen de kortste keren hebben

wij het vernuftig kunstwerk van de openbaring los getrokken. Pas maakte ik een typefout. Ik bedoelde het woord discussie en het kwam op papier als 'dus'cussie. Met dat voor in de mond klaar zittende woordje 'dus' wordt wat een onheil gebrouwen. Verkijk u ook niet op termen, gewicht van woorden en begrippen, etcetera. Wat ik zeggen wilde is dit: Veel theologie blijkt ordinare theo-logika. Vroom geredeneer. Het is gewis een aankomend theoloog, die theologie en theologia begint te onderscheiden.

Het is goed, dat niet alleen predikanten etc. deze woorden op zich laten inwerken, maar ook gemeentelieden. Men zegt wel eens, dat eigenlijk iedere gereformeerde als theoloog in de wieg gelegd is. Dat is aan de ene kant prachtig, maar geeft aan de andere kant vaak veel moeite. Iedereen heeft dan zo zijn eigen theologie en vraagt daarvoor de nodige ruimte. Tevens doen velen een verwoede poging de ander te winnen voor hun theologisch standpunt. Logicijsche konklusies komen dan in een ongekende hoeveelheid opdruiven. Op den duur houdt men een

verwongen Schriftgetuigenis over! Daártoe leidt dan een ongelimiteerd beroep op de vrijheid van exegese. Hier is het uitkijken gebazen! Want het heeft niets meer te maken met een worstelen om te verstaan wat God Zelf in zijn Woord zegt op een bepaalde plaats en in het verband van het geheel. De eerste vraag voor hem, die zich wijdt aan de theologie, blijft: Hoe benader ik de Schrift? Dr W. Aalders schrijft in zijn boek: „Luther en de angst van het Westen” op pag. 25: „De vulkanische, eruptieve (eruptie = uitbarsting) werking van de Schrift is geen menselijke mogelijkheid, maar louter en alleen een werking, die van haarzelf uitgaat en die door het verstand niet berekend of begrepen kan worden. De mens is daarbij geen zelfstandige partij; hij ondergaat slechts haar majesteit en kracht”. En was het Luther zelf niet, die eens opgemerkt heeft, dat je pas echt theoloog wordt door de aanvechting heen?!

O. Mooiweer, Enschede

Administratie

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

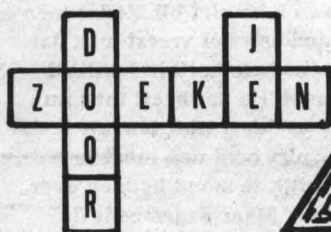
f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— per jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Ongeveer achthonderd jaar voordat de Here Jezus op aarde kwam, leefde er in Israël een profeet die ook veel wonderen heeft mogen doen. Zo heeft hij in de tijd van het Oude Testament een zieke man weer beter gemaakt en zelfs een dode jongen weer levend aan zijn moeder teruggegeven. Die profeet heette Elisa. Zullen we de komende tijd eens nagaan wat Elisa allemaal heeft beleefd? Ik stel voor dat we iedere 2 weken gaan lezen en puzzelen over wat er in de Bijbel over Elisa staat. Daar tussendoor doen we steeds een puzzel over een ander onderwerp.

Meestal had de naam van iemand in Israël een (speciale) betekenis. Die betekenis had vaak iets te maken met wat hij of zij was. Of met wat hij of zij moest doen voor God. De naam van Elisa had ook te maken met wat Elisa voor God moest doen. Je kunt de betekenis van Elisa's naam vinden door de puzzel op te lossen.

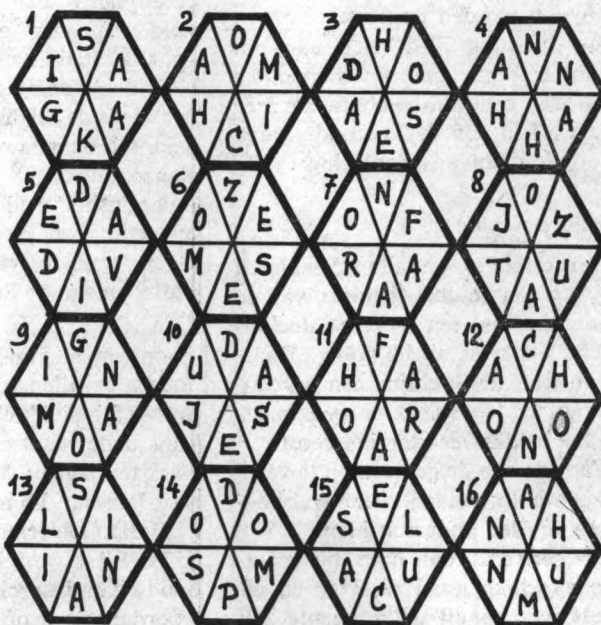
Er staan 16 figuren getekend, elk met 6 letters. In elk figuurtje is de naam van iemand uit de Bijbel te lezen. Je moet wel met de wijzers van de klok meedraaien (rechtsom). Je moet zelf uitzoeken waar een naam begint. Zoals je ziet, blijft er in iedere figuur één letter over. Wel, als je de overblijvende letters in de volgorde 1 tot 16 achter elkaar zet, dan lees je de betekenis van Elisa's naam.

Om je een beetje te helpen, geef ik nog een omschrijving bij de namen in de figuren.

1. Zoon van Abraham en Sara.
2. Naam van een Bijbelboek.
3. Naam van een Bijbelboek.
4. Moeder van Samuël.
5. Koning naar Gods hart.
6. Leider van het volk Israël toen het uit Egypte trok.
7. Broer van no. 6.
8. Opvolger van no. 6.
9. Schoonmoeder van Ruth.
10. Deze man verraadde de Here Jezus.
11. Titel van de „koning” van Egypte.
12. Deze man bouwde de ark.
13. In deze woestijn heeft het volk Israël de Wet ontvangen.
14. Hier woonde Lot toen 2 engelen bij hem kwamen.
15. Naam van een Bijbelboek.
16. Naam van een Bijbelboek.

Oplossing vorige week

Van links naar rechts: 5 Elimelech — 6. Abner — 7. el — 9. Ur — 11. Efeziër — 13. Ai — 14. Tarsus. Van boven naar beneden: 1. el — 2. Petra — 3. Demetrius — 4. Ahasveros — 5. Ezau — 8. Lea — 9. Uz — 10. Asa — 12. Eva.

Uit breder kring

Lezingenprogramma van l'Abri

- 10-9-'83 drs W. G. Rietkerk met het onderwerp: „De mens in tweespalt” (psychologie en geloof).
17-9-'83 dr H. Geertsema. Naar aanleiding van Samuël Pizar „Bloed en hoop” (Strategie om te overleven?).
24-9-'83 prof. B. Goudzwaard. Onderwerp: nog onbekend.

Vereeniging tot verspreiding der Heilige Schrift jubileert

In september van dit jaar bestaat de Vereeniging tot Verspreiding der Heilige Schrift 70 jaar.

Het jubileum wordt op zaterdag 24 september 1983 gevierd in Amersfoort in „De Flint” en de St. Joriskerk. In de stadshal van „De Flint” wordt vanaf 10.00 uur een grote boekenmarkt gehouden. In de Concertzaal van „De Flint” en de St. Joriskerk vinden in de loop van de dag vier concerten plaats.

Ook voor de jeugd valt er van alles te beleven. Er is een kinderboekenmarkt; in de Kreatieve Hof kunnen kinderen tot en met de basisschoolleeftijd naar hartelust kleuren, plakken en 'bouwen'.

Al met al meer dan voldoende aanleiding om op 24 september de reis naar Amersfoort te maken. Bel 020-227978 of stuur een berichtje naar V.V.H.S. - N.Z. Kolk 17-21 - 1012 PV Amsterdam en het volledige programma wordt u gratis toegezonden met daarbij reductiebonnen voor vervoer per Nederlandse Spoorwegen.

Stichting Bijbel en Vredesvraagstukken

De stichting Bijbel en Vredesvraagstukken heeft dezer dagen de Shalom-vredeskrant het licht doen zien. Shalom '83 is verschenen in een omvang van 40 pagina's, magazine-formaat - voor het eerst met een full-color omslag - en in een oplage van 225.000 exemplaren.

In een inleidend artikel benadrukt de redactie van Shalom '83 de platformfunctie van de krant in de

discussie over oorlog en vrede „in een tijd waarin in Christelijke kring de communicatielijnen zijn verstopt, waardoor er alleen nog maar tegen in plaats van met elkaar gepraat wordt.” In Shalom '83 komt deze platformfunctie vooral tot uiting in een discussie tussen het ICTO, het IKV en Shalomuitgeefster Stichting Bijbel en Vredesvraagstukken. Vertegenwoordigers van de drie groepen binnen de vredesbeweging troffen elkaar in een debat over het afschrikkingsevenwicht, de Russische dreiging, het spreken van de kerk en uiteraard de verschillen tussen de drie organisaties.

Naast deze platformfunctie voert de Shalomredactie een driesporenbeleid, waarin nadruk wordt gelegd op een creatieve vredespolitiek, bijbelse bezinning en steun aan de onafhankelijk vredesbeweging in Oost-Europa.

ZOJUIST VERSCHENEN: RONDOM DE DOOPVONT

Leer en gebruik van de heilige doop in het Nieuwe Testament en in de geschiedenis van de Westerse kerk.

Onder redactie van
prof. dr. W. VAN 'T SPIJKER,
dr. W. BALKE, drs. K. EXALTO en
L. VAN DRIEL.

Verdere medewerkers:
dr. R.H. BREMMER, dr. C.A.
TUKKER, dr. J.P. VERSTEEG e.a.
1983, royaal formaat (17½ x 24½ cm),
619 blz., lit. opg., geb. in linnen
band met stofomslag, f 95,-.

Theologische Boekhandel

T. WEVER B.V.

Postbus 59, 8800 AB FRANEKER
Telefoon 05170 - 3147, tst. 18 en 19.

Zoekt U
in 't voor- of naseizoen
voor uw groep ruimte?
Wist U dat

**Evangelische Camping
„t BELOOFDE LAND"**

voor grote en kleine groepen
accommodatie heeft?

Bosweg 17, 3781 NG Voorthuizen
Tel. 03429 - 2942

Van de

Verklaring van de Bijbel

door **Johannes Calvin**
zijn de volgende delen
leverbaar:

Genesis 1	f 32,50
Genesis 2	f 32,50
I Samuël 1	f 87,50
I Samuël 2	f 84,50
Psalmen 1	f 55,—
Psalmen 2	f 55,—
Jeremia 1	f 98,—
Jeremia 2	f 69,—
Ezechiël	f 49,—
Kleine profeten 1 ...	f 59,—
Kleine profeten 2 ...	f 54,—
Kleine profeten 3 ...	f 59,—
Kleine profeten 5 ...	f 49,50
Evangelien 1	f 48,—
Evangelien 2	f 75,—
Johannes	f 65,—
Zendbrieven 1	f 89,—
Zendbrieven 2	f 51,—
Zendbrieven 3	f 52,—
Zendbrieven 4	f 38,—

Verkrijgbaar in de
boekhandel.

PLAATS

**UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

**UITGEVERIJ
DE GROOT-GOUDRIAAN
KAMPEN**

ook
zij
moeten
verder...!

Swati Koyal en Rajasekar
Isaac en nog zo vele
anderen. Het zijn oudere
kinderen. Wij zoeken voor
hen nieuwe „adoptieouders”.
De meesten zijn geadopteerd
geweest, maar hun adoptie moest
voortijdig worden stopgezet.
Kunt u helpen?

bel onze secretaresse nu!
03443-1079 (ook 's avonds)

een financiële adoptie kost f 60,— per maand en voor
aanvullende hulp van een kind thuis is f 30,— per mnd nodig.
u krijgt een foto van het kind.

stichting

redt een kind

secretariaat: dr. guépinlaan 23 - 4032 nh ommeren (gld.)
postgiro: 1599333 t.n.v. stichting redt een kind te hattem
bank: a.b.n.-bank - doorn, rek.nr. 37.73.32.860

Goede boeken voor een betaalbare prijs

- Meint R. van den Berg, **De aardbeving en andere verhalen**
(203 pag.) f 19,95
Het titelverhaal 'De Aardbeving' stelt een niet-alledaags
thema aan de orde: de opstanding van de doden.
De overige verhalen vertonen in hun grote onderlinge
verscheidenheid toch een onderliggende verbondenheid,
doordat het thema van de dood of van de komst van
Christus in nagenoeg elk ervan wel een rol speelt.
- Ds M. R. van den Berg, **Het gebarsten vredeijk. Een verkla-**
ring van 1 Kon. 1-11 (181 pag.) f 19,75
- Ds M. R. van den Berg, **Beeldsprakig. Het onderwijs van Je-**
zus in gelijkenissen (179 pag.) f 18,50
- Drs H. de Jong, **Maar Jezus zegt...** De Bergrede uitgelegd
voor de gemeente (2e druk, 152 pag.) f 17,00
- Prof. dr C. Trimp, **De gemeente en haar liturgie. Een leesboek**
voor kerkgangers (gebonden editie, 268 pag.) f 28,50
- Prof. dr C. Trimp, **Zorgen voor de gemeente. Het ambtelijk**
werk van ouderlingen en diakenen toegelicht.
(266 pag.) f 24,50
- Dr A. N. Hendriks, **Om de bediening van de Geest. Bijdragen**
over het ambt, de prediking en het pastoraat
(122 pag.) f 16,50

Bovengenoemde boeken zijn verkrijgbaar bij de boekhandel
en bij de uitgever.

UITGEVERIJ VAN DEN BERG

BROEDERWEG 6 — KAMPEN — TELEFOON 05202-12287

VOOR UW DRUKWERK

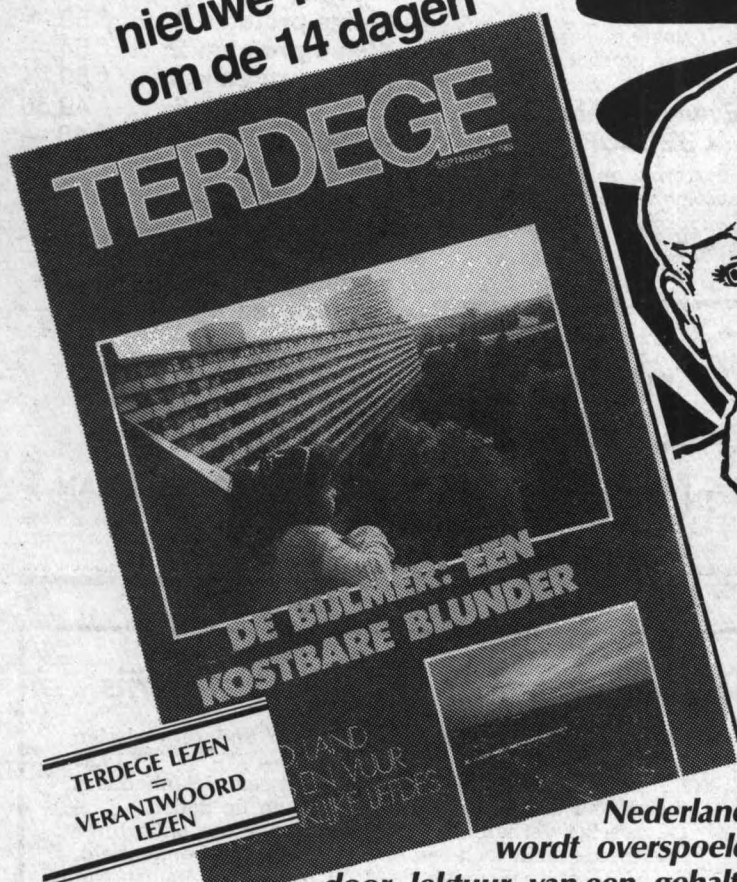
NAAR

DRUKKERIJ „STEENBERGEN"

NOOITGEDACHT 3 — 3701 AL ZEIST — TELEFOON 03404 - 22452

WE MOGEN NIET LANGER WACHTEN.....

m.i.v.
20 oktober d.v.
verschijnt de
nieuwe Terdege
om de 14 dagen

Nederland
wordt overspoeld
door lektuur van een gehalte
dat in onze gezinnen niet thuis hoort.

Het is de hoogste tijd voor de verschijning van een nieuw, verantwoord familieblad omdat:

- ★ het positief-christelijke steeds meer uit onze samenleving verdwijnt
- ★ de zedenverwilderding (juist ook in allerlei tijdschriften) hand over hand toeneemt
- ★ duizenden gezinnen geïnfecteerd worden door de geest van onze tijd
- ★ ons christelijk volksdeel steeds verder van de juiste koers afraakt

Bon in een open enveloppe zenden naar:
Familieblad Terdege
Antwoordnummer 1039
7300 VB Apeldoorn
zonder postzegel verzenden

TERDEGE

**TERDEGE EEN
VERANTWOORD
CHRISTELIJK FAMILIEBLAD**

ER KOMT EEN NIEUW FAMILIEBLAD

Het RD ziet het als zijn taak een tijdschrift te brengen dat richting geeft. Er zal daarom een principieel en professioneel opgezet familieblad verschijnen. Voor het hele gezin biedt dit veertiendaags tijdschrift principiële voorlichting, boeiende reportages, interviews, fijne verhalen en allerlei interessante wetenswaardigheden. Ook zal het o.a. aandacht schenken aan onderwijs en opvoeding, vrijetijdsbesteding en commentenvoorlichting.

Er is een zelfstandige Terdege-redactie gevormd die dit werk met enthousiasme gaat aanpakken. We hopen het blad nog aantrekkelijker en veelzijdiger te maken dan voorheen al het geval was. Ons streven is een goed leesbaar familieblad te brengen voor de gehele gereformeerde gezindte

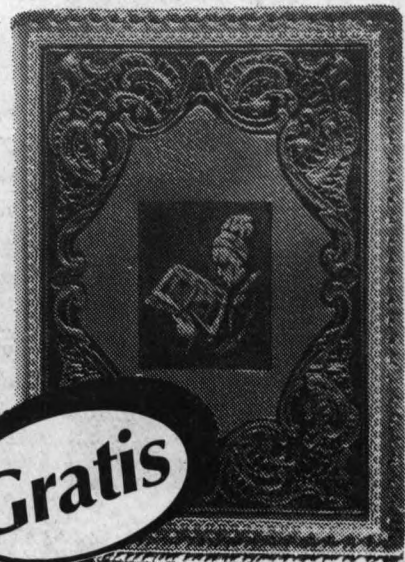
Profiteer nu van de bijzonder lage introductieprijs

Het eerste nummer zal DV 20 oktober a.s. verschijnen. Als u zich vóór deze datum abonneert ontvangt u de nieuwe Terdege een heel jaar lang voor de zeer lage prijs van f 69,50 (na verschijning f 79,50). Bovendien krijgt u geheel gratis een prachtige echt leren bijbelomslag.

Als u zich voor een half jaar opgeeft betaalt u f 39,- (na verschijning f 42,-). U ontvangt dan een zwaar verzilverd Terdege-theelepeltje. We mogen niet langer wachten. Geef u daarom nu op als abonnee door middel van onderstaande bon

**Echt leren
bijbelomslag die
jarenlang meegaat**

Gratis

(Hiertags afknippen)

Bon

Ja, ook ik abonneer mij op Terdege en kies voor de prachtige echt leren bijbelomslag (keuze uit 2 maten)

- * voor de Jongbloed-bijbel, formaat 17x25 cm
- * voor de G.B.S.-bijbel, formaat 18½x28 cm
- ☐ bij een jaarabonnement van f 69,50

☐ bij een half-jaarabonnement van f 39,- ontvang u een mooie zwaar verzilverde Terdege-theelepeltje

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Datum:

Handtekening: